

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการประเมินผลโครงการค่ายบำบัดฟื้นฟูเยาวชนติดยาเสพติด (ค่ายเยาวชนต้นกล้า) จังหวัดสงขลา ซึ่งจัดดำเนินการขึ้นในวันที่ 7-15 มีนาคม 2544 ทั้งในด้านปัจจัยความพร้อมด้านการดำเนินงาน กระบวนการดำเนินงาน และผลการดำเนินงาน โดยใช้รูปแบบการประเมินแบบ CIPP ของแดเนียล แอล สตัฟเฟิลบีม และการวิเคราะห์ระบบมาประยุกต์ใช้เป็นแนวคิด ซึ่งผู้ศึกษาได้สร้างเกณฑ์ประเมินขึ้นใหม่ โดยให้ครอบคลุมถึงประเด็นต่างๆ เช่น การคัดเลือกวิทยากร การคัดเลือกผู้เข้าร่วมโครงการ การคัดเลือกสถานที่ ความพร้อมของสื่ออุปกรณ์ การกำหนดบทบาทของคณะทำงาน การประชุมวางแผน การกำหนดมาตรการ การดำเนินการค่ายฯ การมีส่วนร่วมของผู้เข้าร่วมโครงการ ความสามารถและความพร้อมทางการสอนของวิทยากร การพัฒนาปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้ยาเสพติด รวมทั้งการพัฒนาความรู้เรื่องโทษพิษภัยยาเสพติด ความฉลาดทางอารมณ์ การทำหน้าที่ในครอบครัว และทัศนคติที่ถูกต้องเกี่ยวกับยาเสพติด

วัตถุประสงค์การประเมิน

1. เพื่อศึกษาปัจจัยการดำเนินการโครงการในด้านการจัดเตรียมความพร้อมในการปฏิบัติงานตามโครงการ การคัดเลือกวิทยากร การคัดเลือกผู้เข้าอบรม การคัดเลือกสถานที่ งบประมาณ เอกสาร เครื่องมือ เครื่องใช้ และการบริหารโครงการก่อนดำเนินการค่ายฯ
2. เพื่อศึกษากระบวนการดำเนินงานในด้านความสามารถและความพร้อมทางการสอนของวิทยากร การแก้ไขปัญหาอุปสรรคในการดำเนินการ และการมีส่วนร่วมในการร่วมกิจกรรมของเยาวชนและผู้ปกครองในแต่ละรายวิชา
3. เพื่อศึกษาผลของการดำเนินงานตามโครงการที่ส่งผลต่อเยาวชนและผู้ปกครองกลุ่มเป้าหมายว่ามี การพัฒนาความรู้เกี่ยวกับโทษพิษภัยยาเสพติดของเยาวชนและผู้ปกครอง การปรับเปลี่ยนทัศนคติเกี่ยวกับยาเสพติดของเยาวชนและผู้ปกครอง พฤติกรรมการใช้ยาเสพติดของเยาวชน การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของเยาวชน การพัฒนาความรู้เกี่ยวกับการทำหน้าที่ในครอบครัวของเยาวชนและผู้ปกครองอย่างน้อยเพียงใด รวมทั้งการดำเนินงานของชมรมภายหลังสิ้นสุดโครงการเป็นไปในรูปแบบใด

วิธีดำเนินการวิจัย

การประเมินผลโครงการครั้งนี้เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งทางตรงและทางอ้อม คือ การเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ สอบถามจากกลุ่มตัวอย่างโดยตรง รวมทั้งการสังเกต หรือการสัมภาษณ์บุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งจากรายงานหรือเอกสารอื่นๆ

เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน แบ่งเป็น 7 ชุด

1. แบบตรวจสอบรายการเอกสาร วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ

2. แบบบันทึกเหตุการณ์ประจำวัน
3. แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปและประสบการณ์ทำงานค่ายอาสาเสพติดของวิทยาการ
4. แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่าเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการอบรมของผู้เข้าร่วมโครงการ
5. แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่าเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อความสามารถและความพร้อมทางการสอนของวิทยาการ
6. แบบสอบถามเพื่อประเมินก่อนและหลังการเข้าร่วมโครงการของเยาวชน ซึ่งประกอบด้วยแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปและประวัติการใช้ยาเสพติด แบบวัดความรู้เรื่องโทษพิษภัยยาเสพติด แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่าเกี่ยวกับทัศนคติที่ถูกต้องเกี่ยวกับยาเสพติด แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่าเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ และแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่าเกี่ยวกับการทำหน้าที่ในครอบครัว
7. แบบสอบถามเพื่อประเมินก่อนและหลังการเข้าร่วมโครงการของผู้ปกครอง ซึ่งประกอบด้วยแบบสอบถามทั่วไปเกี่ยวกับครอบครัว แบบวัดความรู้เรื่องโทษพิษภัยยาเสพติด แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่าเกี่ยวกับทัศนคติที่ถูกต้องเกี่ยวกับยาเสพติด และแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่าเกี่ยวกับการทำหน้าที่ในครอบครัว

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของการดำเนินงานตามโครงการค่ายบำบัดฟื้นฟูเยาวชนติดยาเสพติด (ค่ายเยาวชนต้นกล้า) จังหวัดสงขลา ซึ่งจัดขึ้นเมื่อวันที่ 7-15 มีนาคม 2544 สรุปได้ดังนี้

1. การประเมินปัจจัยด้านการเตรียมความพร้อมด้านการดำเนินงาน พบว่าการจัดเตรียมความพร้อมในการปฏิบัติงานตามโครงการค่ายบำบัดฟื้นฟูเยาวชนติดยาเสพติด (ค่ายเยาวชนต้นกล้า) จังหวัดสงขลา โดยทั่วไปการดำเนินการอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากมีประเด็นที่สอดคล้องกับตัวชี้วัดไม่มากนัก หรือบางประเด็นสอดคล้องกับตัวชี้วัดแต่ยังมีปัญหาบางประการ และบางประเด็นไม่สอดคล้องกับตัวชี้วัด

ประเด็นที่สอดคล้องกับตัวชี้วัด และการดำเนินการจัดอยู่ในระดับค่อนข้างดี ได้แก่ การคัดเลือกสถานที่งบประมาณที่ได้รับ เนื้อหาวิชาที่นำมาใช้ในหลักสูตร การกำหนดมาตรการดูแลการเจ็บป่วยของเยาวชน ส่วนประเด็นที่สอดคล้องกับตัวชี้วัดที่กำหนด แต่ปรากฏว่าเมื่อดำเนินการแล้วเกิดปัญหา ได้แก่ ประเด็นการกำหนดมาตรการเพื่อป้องกันการลักลอบนอกค่าย

ประเด็นที่ยังไม่สอดคล้องกับตัวชี้วัดบางส่วน ได้แก่

ประเด็นการคัดเลือกวิทยาการ ซึ่งพบว่า มีวิทยาการร้อยละ 7.14 ไม่เคยผ่านการอบรมวิทยาการค่ายบำบัดฟื้นฟูเยาวชนติดยาเสพติดและไม่เคยมีประสบการณ์ในการเป็นวิทยากรหรือทีมงานค่ายอาสาเสพติด มีวิทยาการ

เพียงร้อยละ 71.43 เท่านั้น ที่มีคุณสมบัติสอดคล้องกับตัวชี้วัด คือ มีประสบการณ์ผ่านการอบรมวิทยากรค่าย บำบัดฟื้นฟูเยาวชนติดยาเสพติดและมีประสบการณ์ในการเป็นวิทยากรหรือทีมงานค่ายยาเสพติด

ประเด็นการคัดเลือกเยาวชน พบว่ามีเยาวชนเข้าร่วมโครงการต่ำกว่าเป้าหมายที่กำหนด คือ เข้าร่วมโครงการเพียง 30 คน รวมทั้งยังพบว่าเยาวชนที่เข้าร่วมโครงการนี้มีคุณสมบัติไม่ตรงกับกลุ่มเป้าหมายที่กำหนดไว้ นั่นคือ เป็นเยาวชนที่ไม่เคยมีประวัติการใช้ยาเสพติด หรือไม่ได้เป็นกลุ่มเสี่ยง ถึงร้อยละ 23.33 ซึ่งไม่สอดคล้องกับตัวชี้วัดที่กำหนด

ประเด็นการคัดเลือกผู้ปกครอง พบว่า มีผู้ปกครองเข้าร่วมโครงการจำนวนน้อยกว่าจำนวนเยาวชน และต่ำกว่าเป้าหมายที่กำหนด นั่นคือ เป้าหมายกำหนดไว้ 40 ครอบครัว แต่ปรากฏว่ามีผู้ปกครองเข้าร่วมตลอดโครงการเพียง 10 ครอบครัว (10 คน) เท่านั้น

ประเด็นความพร้อมของยานพาหนะ เอกสาร วัสดุอุปกรณ์ และสื่อที่ใช้ เมื่อเปรียบเทียบกับตัวชี้วัด พบว่า ยังขาดเอกสาร อุปกรณ์ และสื่อบางอย่าง เช่น เอกสารระเบียบปฏิบัติการอยู่ค่ายฯ ตารางกิจกรรมค่ายฯ ฉบับปรับปรุง รถพยาบาลสำหรับส่งต่อกรณีฉุกเฉิน รวมทั้งขาดระบบการดูแลรักษาและการจัดเก็บ รวมทั้งระบบการเบิกจ่ายที่ดี มีประสิทธิภาพ ทำให้เอกสาร วัสดุอุปกรณ์ และสื่อ ไม่อยู่ในสภาพที่พร้อมใช้งานในวันต่อไป

ประเด็นการกำหนดบทบาทและหน้าที่ตัวบุคคลในการดำเนินงาน พบว่า ไม่เป็นไปตามที่กำหนดไม่มีคำสั่งแต่งตั้งการปฏิบัติงานอย่างเป็นทางการเป็นลายลักษณ์อักษร รวมทั้งการเผยแพร่เอกสารเกี่ยวกับการกำหนดบทบาทหน้าที่บางหน้าที่ของคณะทำงาน (คู่มือค่ายเยาวชนต้นกล้า) ก็เป็นไปไม่ทั่วถึง จึงทำให้เกิดความสับสนในการปฏิบัติงาน และจากการไม่มีคำสั่งแต่งตั้งอย่างเป็นทางการส่งผลให้วิทยากรหรือทีมงานบางคนไม่สามารถอยู่ร่วมโครงการได้ตลอดระยะเวลาดำเนินการ

ประเด็นการวางแผนการดำเนินการ พบว่า การวางแผนการดำเนินการไม่ดีเท่าที่ควร นั่นคือ ไม่ได้วางแผนล่วงหน้าตามระยะเวลาอันควร โดยพบว่าการวางแผนการทำความเข้าใจรูปแบบและกิจกรรมค่ายฯ เพิ่งเริ่มเมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2544 คือเริ่มก่อนดำเนินการค่ายฯ เพียง 9 วัน และมีการประชุมวางแผนการดำเนินงานค่อนข้างน้อยครั้ง นั่นคือ มีการประชุมเพียง 3 ครั้งเท่านั้น รวมทั้งในการประชุมแต่ละครั้งก็มีผู้เข้าร่วมการประชุมไม่ครบองค์ประชุม

ประเด็นวิธีปฏิบัติเมื่อผู้เข้าร่วมโครงการบอกเลิกการเข้าค่ายฯ นั้นไม่มีการจัดตั้งทีมงานเพื่อทำหน้าที่จูงใจให้อยู่ร่วมโครงการต่อไป หากแต่การปฏิบัติงานเกิดขึ้นเพราะการแสดงความรับผิดชอบร่วมกันระหว่างวิทยากรและคณะทำงานค่ายฯ

2. การประเมินกระบวนการดำเนินงาน พบว่ากระบวนการดำเนินงานโครงการค่ายบำบัดฟื้นฟูเยาวชนติดยาเสพติด (ค่ายเยาวชนต้นกล้า) จังหวัดสงขลา มีผลการดำเนินงานโดยภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างดี นั่นคือ มีการประชุมวางแผนแก้ไขปัญหาอุปสรรคในการดำเนินโครงการในแต่ละวันทุกวัน รวมทั้งเยาวชนที่อยู่

ร่วมโครงการเข้าร่วมอบรมตรงต่อเวลา และเข้าร่วมอบรมทุกรายวิชาที่กำหนด โดยได้รับคะแนนความคิดเห็นการมีส่วนร่วมจากคณะวิทยากรและผู้ประเมินโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับตัวชี้วัด แต่ก็มีบางประเด็นที่ไม่สอดคล้องกับตัวชี้วัด คือ การมาร่วมค่ายฯไม่พร้อมเพรียงในวันแรกของค่ายฯ และมีเยาวชนอยู่ร่วมค่ายฯตามระยะเวลาที่กำหนดเพียงร้อยละ 91.90

ประเด็นความสามารถและความพร้อมทางการสอนของวิทยากร ทั้งเยาวชน ผู้ปกครอง และคณะผู้ประเมิน มีความคิดเห็นว่าวิทยากรมีความสามารถและความพร้อมทางการสอนอยู่ในระดับดีถึงดีมาก ซึ่งสอดคล้องกับตัวชี้วัดที่กำหนด

ส่วนประเด็นที่ค่อนข้างจะเป็นปัญหาในการประเมินกระบวนการดำเนินงาน คือ ประเด็นการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง นั่นคือ ผู้ปกครองมาร่วมโครงการ อยู่ร่วมโครงการตลอดระยะเวลาที่กำหนด และการเข้าร่วมอบรมตามรายวิชาที่กำหนดน้อยมาก แต่วิทยากรและคณะผู้ประเมินก็มีความคิดเห็นว่าผู้ปกครองที่เข้าร่วมการอบรมมีส่วนร่วมขณะอบรมแต่ละรายวิชาอยู่ในระดับดี

3. การประเมินผลการดำเนินงานตามโครงการ พบว่าผลการปฏิบัติงานตามโครงการค่ายบำบัดฟื้นฟูเยาวชนติดยาเสพติด (ค่ายเยาวชนต้นกล้า) จังหวัดสงขลา ไม่บรรลุผลตามเป้าหมายของโครงการเท่าที่ควร เนื่องจากเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของโครงการนั้นกว้างและคาดหวังสูงเกินไป รวมทั้งผลการประเมินเมื่อสิ้นสุดการดำเนินการค่ายฯแล้วพบว่า ความรู้เรื่องโทษพิษภัยยาเสพติดของเยาวชนและผู้ปกครองก่อนและหลังการเข้าร่วมโครงการไม่แตกต่างกัน การทำหน้าที่ในครอบครัวของเยาวชนและผู้ปกครองก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการก็ไม่แตกต่างกัน รวมทั้งยังมีเยาวชนบางส่วนที่ยังไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนั้นคือ เมื่อติดตามผลหลังสิ้นสุดโครงการ 45 วัน พบว่ามีเยาวชนที่ตรวจพบสารเสพติดในปัสสาวะจำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 3.33 และนอกจากนี้พบว่าได้มีเยาวชนในกลุ่มโครงการดังกล่าวเข้าบำบัดรักษาในศูนย์บำบัดรักษา ยาเสพติดอีกจำนวน 5 คน ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 16.66 เนื่องจากโรงเรียนตรวจพบการเสพติดในปัสสาวะและส่งเข้ารับการรักษา

ประเด็นการก่อตั้งชมรมเครือข่าย พบว่า หลังสิ้นสุดโครงการ 45 วัน ยังไม่พบการก่อตั้งชมรมเครือข่ายแต่อย่างใด

มีเพียงประเด็นเดียวเท่านั้นที่สอดคล้องตามตัวชี้วัดที่กำหนด คือ ความฉลาดอารมณ์ โดยพบว่าคะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์ของเยาวชนก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการมีความแตกต่างกัน นั่นคือ เยาวชนมีการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์เพิ่มสูงขึ้น

อภิปรายผล

การประเมินผลโครงการค่ายบำบัดฟื้นฟูเยาวชนติดยาเสพติด (ค่ายเยาวชนต้นกล้า) จังหวัดสงขลา ปรากฏว่ามีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายดังต่อไปนี้

1. การประเมินปัจจัยด้านการเตรียมความพร้อมในการดำเนินงาน

1.1. ประเด็นการเตรียมความพร้อมที่สอดคล้องกับตัวชี้วัดแต่ยังเกิดปัญหาในการดำเนินการ คือ การลักลอบออกนอกค่ายฯ การทะเลาะวิวาท และการนำสารเสพติดเข้ามาในค่ายฯ ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะ

- เยาวชนที่มาเข้าร่วมโครงการมาด้วยความไม่สมัครใจ หรือถูกบังคับให้มา รวมทั้งไม่เข้าใจประโยชน์ของการอยู่ค่ายบำบัด ทำให้พยายามลักลอบออกนอกค่ายฯ
- ไม่มีการกำหนดบทบาทและหน้าที่ที่ตัวบุคคลในการดำเนินงานของคณะทำงานที่ชัดเจน คณะทำงานบางคนต้องรับผิดชอบหลายหน้าที่ มีการทำงานซ้ำซ้อน ทำให้เกิดความสับสนในการทำงาน และทำให้การทำงานในแต่ละหน้าที่ไม่สมบูรณ์เท่าที่ควร
- ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการกิจกรรมหรือคณะทำงานมาร่วมกิจกรรมไม่ครบหรือไม่ตลอดระยะเวลาดำเนินการค่ายฯ เนื่องจากไม่มีคำสั่งแต่งตั้งที่เป็นลายลักษณ์อักษรที่ชัดเจน ทำให้คณะทำงานบางคนมาร่วมกิจกรรมได้ไม่ตลอด เนื่องจากติดราชการซ้ำซ้อน ส่งผลให้ในวันนั้นขาดคณะทำงานในบางบทบาทหน้าที่ไป
- การดำเนินการที่ขาดความระมัดระวัง หรือความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของคณะทำงานค่ายฯ ในการดูแลเยาวชนขณะดำเนินการค่ายฯ การตรวจค้นร่างกายและสัมภาระ ประกอบกับคณะทำงานต้องรับผิดชอบต่อหลายหน้าที่ ทำให้การดูแลและการตรวจค้นไม่เต็มที่ ส่งผลให้เยาวชนลักลอบออกจากค่ายฯ และลักลอบของมีค่า (เงิน) และยาเสพติดมาในค่ายฯ ได้

1.2. ประเด็นในการเตรียมความพร้อมที่ไม่สอดคล้องกับตัวชี้วัด เช่น การคัดเลือกผู้เข้าโครงการ ความพร้อมของยานพาหนะ เอกสาร วัสดุอุปกรณ์ การกำหนดบทบาทและหน้าที่ที่ตัวบุคคลในการดำเนินงาน การวางแผนการดำเนินการ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ

- การให้ข้อมูลที่ถูกต้องในการคัดเลือกเยาวชนเข้าร่วมโครงการ รวมทั้งการกำหนดขอบเขตหรือข้อจำกัดของเยาวชนกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มเสี่ยงที่ไม่ชัดเจนกับครูอาจารย์ประจำโรงเรียนที่ทำหน้าที่ในการคัดเลือกเยาวชนผู้เข้าร่วมโครงการ
- การชี้แจงจำนวนวันในการเข้าร่วมกิจกรรมแก่เยาวชนและผู้ปกครองไม่ชัดเจนเนื่องจากมีเยาวชนบางคนเข้าใจว่าต้องเข้าร่วมกิจกรรมเพียง 5 วัน ทั้งๆ ที่โครงการดำเนินการ 9 วัน
- การชี้แจงข้อปฏิบัติและกฎระเบียบในการร่วมโครงการไม่ชัดเจน เช่น ต้องเข้าร่วมอบรมทุกรายวิชาที่กำหนด
- ขาดการชี้แจงถึงประโยชน์และความสำคัญของการเข้าร่วมโครงการแก่เยาวชนและผู้ปกครอง
- ผู้ปกครองได้รับข่าวสารการจัดดำเนินโครงการค่ายไม่ทั่วถึง

- ผู้ปกครองติดธุระอื่น ต้องประกอบอาชีพ รวมทั้งอาจเป็นเพราะขาดความรู้ ความเข้าใจในเป้าหมายของโครงการ และไม่เห็นความสำคัญของการมาร่วมโครงการ

- คณะทำงานไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเอง เช่น เจ้าหน้าที่ธุรการค่ายฯ เข้าใจว่าตนมีหน้าที่เพียงจัดพิมพ์เอกสาร ทำให้ไม่ได้ทำหน้าที่ดูแล รักษา จัดเก็บอุปกรณ์ รวมทั้งการควบคุมระบบการเบิกจ่ายวัสดุ อุปกรณ์ ส่งผลให้ขาดความพร้อมในด้านเอกสาร อุปกรณ์ และสื่อ เนื่องจากไม่อยู่ในสภาพพร้อมใช้งาน

- จำนวนครั้งในการประชุมที่ค่อนข้างน้อยและผู้เข้าร่วมการประชุมไม่ครบองค์ประชุม เพราะการสื่อสารที่ไม่ชัดเจนและไม่สะดวกของหน่วยงานทั้งสามที่อยู่ค่อนข้างห่างไกลกัน คณะทำงานบางคนติดราชการอื่น ประกอบกับระยะเวลาในการวางแผนดำเนินการค่อนข้างน้อย กระชั้นชิด ทำให้ไม่สามารถสื่อสารและเปลี่ยนแปลงบางอย่างได้ทันการณ์

2. การประเมินกระบวนการดำเนินงาน

2.1. การมีส่วนร่วมของเยาวชน พบว่า เยาวชนมาร่วมกิจกรรมไม่พร้อมเพียง นั่นคือ ทயอยมาเข้าร่วม การอยู่ร่วมโครงการครบ 9 วัน คิดเป็นร้อยละ 91.90 มีการลักลอบออกนอกค่ายฯ และลักลอบนำของมีค่าและสารเสพติดเข้ามาในค่ายฯ การซักถามวิทยากรน้อย ซึ่งประเด็นเหล่านี้ไม่สอดคล้องกับตัวชี้วัด มีเพียงประเด็นความคิดเห็นจากวิทยากรและคณะผู้ประเมินต่อการมีส่วนร่วมในการอบรมเท่านั้นที่สอดคล้องกับตัวชี้วัด ซึ่งผลการประเมินเป็นเช่นนี้อาจสืบเนื่องมาจาก

- เป็นการบังคับให้มาร่วมโครงการโดยที่เยาวชนไม่สมัครใจและไม่เห็นความสำคัญของการเข้าร่วมโครงการ

- การชี้แจงหรือให้ข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบค่ายฯ กฎระเบียบการอยู่ค่ายฯ จำนวนวันการเข้าค่ายฯ ไม่ชัดเจน และไม่ได้ทำการชี้แจงก่อนการเข้าค่ายฯ แต่มาชี้แจงในวันแรกของการดำเนินการ

- ไม่มีกิจกรรมสนทนาระหว่างรอยต่อของกิจกรรม ทำให้เยาวชนเบื่อหน่ายในการร่วมกิจกรรม รวมทั้งวิทยากรบางคนมุ่งเนื้อหาวิชาการจนเกินไป

- อุปกรณ์โสตทัศนูปกรณ์ที่ใช้ไม่มีคุณภาพที่ดีพอ เช่น ไมโครโฟน ไม่สามารถควบคุมเสียงได้อย่างมีคุณภาพ เสียงพร่า เครื่องฉายแผ่นใส ไม่สามารถควบคุมความคมชัดได้

- ขาดการกระตุ้นเพิ่มเติมจากวิทยากรที่เลี้ยงประจำสัปดาห์วิทยากรหลักกำลังดำเนินการสอน เนื่องจากเยาวชนกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่ต้องการกระตุ้นอย่างสม่ำเสมอ เพราะเป็นกลุ่มเยาวชนที่ค่อนข้างมีสมาธิสั้น

2.2. การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมของผู้ปกครอง พบว่า ผู้ปกครองมาร่วมโครงการอยู่ร่วมการอบรมตามระยะเวลาที่กำหนดน้อยมาก มีการซักถามอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ที่เป็นเช่นนี้อาจสืบเนื่องมาจาก

- การชี้แจงจำนวนวันในการดำเนินการหรือวันที่ต้องเข้าร่วมกิจกรรมไม่ชัดเจน
- ขาดการชี้แจงเป้าหมายและความสำคัญของโครงการให้ผู้ปกครองทราบ
- การชี้แจงข้อปฏิบัติและกฎระเบียบในการร่วมโครงการไม่ชัดเจน
- ได้รับข่าวสารการจัดทำโครงการค่ายฯ ไม่ทั่วถึง
- ไม่เห็นความสำคัญของการเข้าร่วมโครงการ คิดว่าการประกอบกิจกรรมอื่น หรือกิจกรรมอื่นสำคัญกว่าการมาร่วมกิจกรรมค่ายฯ รวมทั้งไม่ทราบว่าบุตรของตนมีพฤติกรรมเสพยาเสพติดหรือพฤติกรรมเสี่ยง

ส่วนประเด็นที่ได้รับคะแนนความคิดเห็นจากวิทยากรและคณะผู้ประเมินว่ามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมอยู่ในเกณฑ์ดีนั้นอาจสืบเนื่องมาจาก

- ผู้ปกครองที่มาร่วมโครงการตามระยะเวลาที่กำหนดนี้มีความตั้งใจและมาร่วมด้วยความสมัครใจ รวมทั้งทราบว่าบุตรของตนมีพฤติกรรมเสี่ยงหรือเสพยา มีความต้องการที่จะนำความรู้ที่ได้มาช่วยเหลือบุตรของตน จึงทำให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่างๆอยู่ในระดับดี เช่น การเข้าร่วมกิจกรรมตรงต่อเวลา การตอบคำถาม การแสดงความคิดเห็น การให้ความร่วมมือในการปฏิบัติกิจกรรม ไม่พูดขณะวิทยากรบรรยาย ไม่ทำกิจกรรมอื่นนอกเหนือจากกิจกรรมที่กำหนด อยู่ร่วมกิจกรรมจนครบเวลา ไม่หลับขณะดำเนินกิจกรรม

2.3. ความสามารถและความพร้อมทางการสอนของวิทยากร พบว่า ได้รับคะแนนความคิดเห็นจากผู้เข้าร่วมโครงการและคณะผู้ประเมินว่ามีความสามารถและความพร้อมทางการสอนอยู่ในระดับดี ที่เป็นเช่นนี้อาจสืบเนื่องมาจาก

- แม้ว่าจะไม่มีคำสั่งแต่งตั้งเป็นลายลักษณ์อักษร แต่วิทยากรก็มีความตั้งใจในการปฏิบัติหน้าที่ มีการเตรียมความพร้อมของตนเอง เช่น การเตรียมเอกสารประกอบที่พอเพียง รวมทั้งการพยายามใช้กระบวนการเรียนการสอนแบบเป็นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นและซักถาม
- สำหรับวิทยากรที่ไม่มีประสบการณ์การอบรมวิทยากรค่ายบำบัดฟื้นฟูเยาวชนติดยาเสพติด และไม่มีประสบการณ์การจัดทำค่ายหรือทีมงานค่ายาเสพติดนั้น ได้ทำหน้าที่เพียงวิทยากรผู้ช่วย แล้วนำวิทยากรที่มีประสบการณ์มาเป็นวิทยากรหลักแทน

2.4. การแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินโครงการ พบว่า มีการประชุมกลุ่มของคณะทำงานค่ายฯ เพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาทุกวัน และปัญหาที่ประสบก็ได้รับการแก้ไขเป็นอย่างดี ที่เป็นเช่นนี้อาจสืบเนื่องมาจาก

- คณะทำงานค่ายฯ โดยส่วนมากมีความตั้งใจในการช่วยเหลือเยาวชนให้หลุดพ้นจากยาเสพติดอย่างแท้จริง รวมทั้งทีมงานมีความสนิทสนมและสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกัน ส่งผลให้การปฏิบัติงาน ไม่ว่าจะเป็นการประชุม การแก้ไขปัญหาอุปสรรค เป็นไปด้วยดี

3. การประเมินผลการดำเนินงานตามโครงการ

3.1. ความรู้เรื่องโทษพิษภัยยาเสพติดของเยาวชนและผู้ปกครองผู้เข้าร่วมโครงการ พบว่า เยาวชนและผู้ปกครองมีความรู้ก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการไม่แตกต่างกัน ที่เป็นเช่นนี้เพราะ

- ความรู้ก่อนเข้าร่วมโครงการของทั้งเยาวชนและผู้ปกครองอยู่ในระดับสูง ซึ่งอาจทำให้ยากที่จะทำให้มีคะแนนสูงมากยิ่งขึ้นภายหลังการเข้าร่วมโครงการ

- กลุ่มผู้เข้าร่วมโครงการจัดเป็นกลุ่มที่มีความรู้ มีการศึกษา โดยเฉพาะผู้ปกครอง ซึ่งส่วนมากสำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรี จึงทำให้มีคะแนนก่อนเข้าร่วมโครงการสูง

- เยาวชนมีส่วนร่วมในการอบรมในวิชาความรู้เรื่องโทษพิษภัยในระดับปานกลาง การซักถามข้อสงสัยมีน้อย ทำให้ได้รับความรู้จากการเข้าร่วมโครงการน้อย ส่งผลให้คะแนนค่าเฉลี่ยหลังการเข้าร่วมโครงการไม่แตกต่างกับก่อนเข้าร่วมโครงการ

1.2. ทักษะชีวิตที่ถูกต้องเกี่ยวกับยาเสพติด พบว่า เยาวชนและผู้ปกครองมีคะแนนเฉลี่ยทักษะชีวิตที่ถูกต้องเกี่ยวกับยาเสพติดก่อนและหลังการร่วมโครงการไม่แตกต่างกัน ที่เป็นเช่นนี้อาจสืบเนื่องมาจาก

- เนื้อหาของหลักสูตรไม่ได้มีวิชาใดที่มุ่งเน้นการเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนทัศนคติโดยตรง หากแต่สอดแทรกอยู่ในกลุ่มวิชาต่างๆ เช่น กลุ่มวิชาโทษพิษภัยยาเสพติด กลุ่มวิชาพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ จึงอาจส่งผลให้ทัศนคติที่ถูกต้องก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการไม่แตกต่างกัน

3.3. พฤติกรรมการใช้ยาเสพติด พบว่า เมื่อติดตามผลหลังสิ้นสุดโครงการ 45 วัน เยาวชนยังคงมีพฤติกรรมใช้ยาเสพติด คือ พบสารเสพติดในปัสสาวะ และถูกโรงเรียนนำส่งเข้ารับการบำบัดรักษาที่ศูนย์บำบัดรักษายาเสพติดจังหวัดสงขลา คิดเป็นร้อยละ 16.66 (5 คน) และคาดว่าจะอาจจะมีเยาวชนที่กลับไปใช้ยาเสพติดอีก แต่ผลการตรวจผลปัสสาวะไม่พบการเสพติด ที่เป็นเช่นนี้อาจสืบเนื่องมาจาก

- มีการแจ้งให้เยาวชนทราบล่วงหน้าว่าจะไปติดตามผล

- เยาวชนที่คงมีพฤติกรรมการใช้ยาเสพติด เนื่องจากไม่ได้ตระหนักถึงผลหรือโทษของยาเสพติดที่จะเกิดขึ้นกับตน

- เยาวชนไม่เห็นความสำคัญของการเลิกยาเสพติด

- เยาวชนยังหลงในรสชาติของยาเสพติดหรือยึดติดกับกลุ่มสังคมเพื่อนที่ใช้ยาเสพติด

- ขาดการช่วยเหลือ ดูแล จากครอบครัวอย่างเข้าใจและจริงจัง

- เยาวชนไม่สามารถนำความรู้ความเข้าใจที่ได้รับจากโครงการค่ายฯ ไปพัฒนาตนเอง และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในแนวทางที่ถูกต้องได้

3.4. การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ พบว่า เยาวชนมีการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์เพิ่มสูงขึ้นภายหลังสิ้นสุดโครงการ ที่เป็นเช่นนี้อาจสืบเนื่องมาจาก

- เนื้อหาหลักสูตรโดยส่วนใหญ่มุ่งเน้นให้เกิดการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ โดยมีกิจกรรมสนับสนุนกลุ่มวิชานี้อย่างน้อย 10 กิจกรรม จากกิจกรรมทั้งหมดประมาณ 20 กิจกรรม รวมทั้งเยาวชนให้ความร่วมมือในการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมตามความคิดเห็นของวิทยากรและคณะผู้ประเมินว่าอยู่ในระดับปานกลางถึงดี และวิทยากรเองก็มีความสามารถและความพร้อมในการสอนกิจกรรมตามกลุ่มวิชาเหล่านี้ อยู่ในระดับดีถึงดีมาก ด้วยเหตุนี้จึงส่งผลให้คะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์จึงเพิ่มขึ้นภายหลังการเข้าร่วมโครงการ

3.5. การทำหน้าที่ในครอบครัวของเยาวชนและผู้ปกครองผู้เข้าร่วมโครงการ พบว่าเยาวชนและผู้ปกครองมีความรู้ก่อนและหลังการเข้าร่วมโครงการไม่แตกต่างกัน ที่เป็นเช่นนี้อาจสืบเนื่องมาจาก

- มีผู้ปกครองเข้าร่วมโครงการค่อนข้างน้อยมาก คือ มีเพียงร้อยละ 33.33 เท่านั้น ซึ่งกลุ่มวิชาเหล่านี้ต้องมีการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างเยาวชนและผู้ปกครอง เมื่อผู้เข้าร่วมโครงการทั้งสองฝ่ายมีน้อย ความสัมพันธ์ก็เกิดขึ้นน้อย การทำหน้าที่ในครอบครัวก็อาจน้อยลงด้วย

3.6. การดำเนินการจัดตั้งชมรมเครือข่าย พบว่า ไม่มีการจัดตั้งชมรมเครือข่ายภายหลังสิ้นสุดโครงการ 45 วัน ที่เป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะ

- เยาวชนไม่เข้าใจว่าจะต้องมีการจัดตั้งเป็นชมรม เข้าใจเพียงว่าขอได้ทำกิจกรรมนั้นเป็น และได้ผลงานในขณะนั้น

- ขาดการชี้แจงให้ไปก่อตั้งชมรม

- วิทยากรที่เลี้ยงไม่มีเวลาเพียงพอในการริเริ่มก่อตั้งชมรม และการประชาสัมพันธ์ให้

เยาวชนมาร่วมก่อตั้งโครงการ รวมทั้งมีเยาวชนบางคนสำเร็จการศึกษาจากสถานศึกษาเดิม หรือบางคนกลับบ้านต่างจังหวัด เนื่องจากช่วงเวลาจัดดำเนินการค่ายฯ เป็นช่วงสอบปลายภาค และระยะติดตามผลเป็นช่วงปิดเทอม ทำให้การก่อตั้งชมรมเครือข่ายเป็นไปได้ยากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาประเมินผลการดำเนินการโครงการค่ายบำบัดฟื้นฟูเยาวชนติดยาเสพติด (ค่ายเยาวชนต้นกล้า) จังหวัดสงขลา คณะผู้ประเมินมีความเห็นว่าโครงการนี้เป็นโครงการที่ดี สามารถช่วยเหลือเยาวชนกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มเสพได้มาก สมควรได้รับการสนับสนุนให้มีการขยายผลการดำเนินการต่อไป และคณะผู้ประเมินมีความคิดเห็นว่าโครงการนี้จะสามารถบรรลุผลตามเป้าหมายหรือใกล้เคียงกับเป้าหมายที่กำหนดยิ่งขึ้น หากปรับปรุงเพิ่มเติมในบางส่วน คณะผู้ประเมินจึงขอเสนอแนะ ปรับปรุง ดังนี้

ปัจจัยด้านการเตรียมความพร้อมในการดำเนินงาน

1. ควรมีการกำหนดคุณสมบัติ คำจำกัดความ ขอบเขต ของกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจน เช่น กลุ่มเสี่ยง กลุ่มเสพ หมายถึงกลุ่มใด มีขอบเขตเพียงใด

2. ควรมีการกำหนดคุณสมบัติประสบการณ์ของวิทยากรให้ชัดเจน

3. ควรมีการประชาสัมพันธ์การดำเนินการค่ายฯให้ทั่วถึง ควรรีใช้ระบบความสมัครใจในการเข้าร่วมโครงการ แต่หากจำเป็นต้องบังคับ ควรมีการอธิบายชี้แจงรายละเอียดถึงความสำคัญของการเข้าร่วมโครงการ

4. สำหรับคณะทำงานควรมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ที่ชัดเจน ไม่ควรมีหน้าที่ที่ซ้ำซ้อนมากเกินไป บางหน้าที่ต้องกำหนดคุณสมบัติและความชำนาญเป็นพิเศษ เช่น วิทยากร ผู้ตรวจค้นร่างกายและสัมภาษณ์ควรเป็นผู้ช่วยเหลือคนไข้ ซึ่งบุคคลเหล่านี้ทำหน้าที่นี้เป็นงานประจำอยู่แล้ว จะทำให้มีความชำนาญในการตรวจค้นมากขึ้น

5. คณะทำงานควรทำงานด้วยความระมัดระวัง รอบคอบ มีการวางแผนป้องกันปัญหา มากกว่าตามแก้ไขปัญหา

6. ควรมีการชี้แจงรายละเอียด เป้าหมาย ความสำคัญของโครงการ กฎระเบียบข้อจำกัด การอยู่ค่ายฯ จำนวนวันอยู่ค่ายฯ แก่กลุ่มเป้าหมายอย่างชัดเจน

7. ควรมีการวางแผนการดำเนินการล่วงหน้า อย่างน้อยไม่ต่ำกว่า 1 เดือน และควรจัดประชุมอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ ไม่น้อยกว่า 5 ครั้ง รวมทั้งคณะทำงานควรเข้าร่วมประชุมอย่างสม่ำเสมอหรือครบองค์ประชุมตามที่กำหนดทุกครั้ง ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการเตรียมการดำเนินการ

8. ควรเสริมการสันทนการเพื่อผ่อนคลายความเครียดระหว่างกิจกรรม และเพื่อไม่ให้เกิดความเบื่อหน่าย

กระบวนการดำเนินงาน

- วิทยากรและวิทยากรพี่เลี้ยงควรกระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมโครงการ โดยเฉพาะเยาวชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมให้มากขึ้น

- กระบวนการเรียนรู้และเทคนิคการถ่ายทอดหรือนำเสนควรมีลักษณะผ่อนคลาย ไม่ควรเน้นเนื้อหาสาระที่เป็นวิชาการมากเกินไป

- ควรมีพิธีกรประจำวันเป็นผู้ควบคุมกิจกรรมที่ต้องดำเนินการในแต่ละวันให้เป็นไปตามกำหนดการที่กำหนดไว้

- ควรให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมครบทุกครอบครัว โดยเพิ่มการประชาสัมพันธ์ให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ของโครงการ ความสำคัญของการเข้าร่วมกิจกรรม และการช่วยเหลือบุตรหลานให้หลุดพ้นจากยาเสพติด

ผลการดำเนินโครงการ

การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของคนเราไม่สามารถแก้ไขปรับเปลี่ยนได้ภายในระยะเวลาอันสั้น จึงเห็นว่าการประเมินในด้านพฤติกรรมเกี่ยวกับยาเสพติดของเยาวชนไม่บรรลุตามตัวชี้วัด ฉะนั้นการตั้งวัตถุประสงค์ของโครงการควรคำนึงถึงระยะเวลาที่กิจกรรมที่ต้องเหมาะสม สอดคล้องกัน

ข้อเสนอแนะอื่นๆ

ควรมีการประชาสัมพันธ์หรือการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องบุหรีและสุรา เนื่องจากการดำเนินโครงการในครั้งนี้ พบว่า เยาวชนมีความเข้าใจถูกต้องเกี่ยวกับเรื่องบุหรีและสุราก่อนเข้าร่วมโครงการเพียงร้อยละ 56.70 และโครงการนี้ไม่ได้เน้นการสอนในเรื่องโทษพิษภัยของบุหรีโดยตรง จึงพบว่าเยาวชนมีความรู้ที่ถูกต้องหลังการเข้าร่วมโครงการเกี่ยวกับเรื่องนี้เพียงร้อยละ 66.70 เท่านั้น

บรรณานุกรม

บุญชม ศรีสะอาด. การวิจัยเบื้องต้น. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.2543.

รัตนะ บัวสนธิ. การประเมินผลโครงการ การวิจัยเชิงประเมิน. กรุงเทพฯ : บริษัทต้นอ้อ แกรมมี่ จำกัด.
2540.

โรงพยาบาลธัญญารักษ์ กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข และหน่วยงานร่วมบูรณาการ 9 กระทรวง
ศูนย์ปฏิบัติการยาเสพติดแห่งชาติ. คู่มือวิทยากรโครงการค่ายเยาวชนต้นกล้า. มปป.

วิเชียร ชานฤทธิ. การประเมินผลโครงการบริการสังคมและค่ายอาสาพัฒนาชนบทของสถาบันอุดม
ศึกษาเอกชนสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. 2531.

สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. การวิจัยประเมินผลโครงการ. กรุงเทพฯ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
2536.